

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: XV. glavna skupščina „Zaveze jugoslovanskih avstr. učiteljskih društev“. — Kritikujoči glasovi. — Društveni vestnik. — Kajiževnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Zahvala. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

XV. glavna skupščina „Zaveze jugoslovanskih avstr. učiteljskih društev“.

Slovesno in za naše učiteljstvo častno se je — kakor običajno vsako leto — završila tudi letos XV. glavna skupščina naše krepke in imponujoče „Zaveze“. Zborovala je to pot v Brežicah dne 30. in 31. majnika, v kraju torej, kjer se staplja prelepa slovenska zemlja s sosednjo, s prirodno lepoto bogato obdarovano, a pod železno roko krutega tirana zdihujočo zemljo hrvaško. Upravni odbor „Zaveze“ je za letošnje zborovanje izbral Brežice zato, da bi bilo mogoče našemu učiteljstvu obiskati „glavni grad“ Zagreb ter se tam na lastne oči prepričati o velikem napredku hrvaškega bratskega učiteljstva, ogledati si vsa tista velika dela, o katerih je že natančneje poročal naš list, dela, ki so v čast hrvaškim tovarišem, ob katerih bi se navdušilo tudi naše učiteljstvo, da bi se s hrepenenjem po velikih delih vrnilo v tiha svoja bivališča ter tako storilo zopet mogočen korak naprej k dovršitvi svoje stanovske organizacije. Preverjeni pa so bili tudi izletniki v Zagreb, da jih objame z vso ljubeznijo hrvaško gostoljubje, ki se je že tolikokrat sijajno izpričalo nasproti bratom Slovencem. Tamkaj bi se otrešli skrbi in morečega dela ter bi si v prijaznem krogu svojih stanovskih bratov ugrabili nekaj prijetnih ur, ki bi nam razjasnile duha in razvedrile srea ter vanje vlila učiteljstvu čimdalje bolj odtujajočega se veselja . . .

Upravni odbor, delegacija in glavni zbor so opravili svoje naporno delo dostojno in s prečastnimi uspehi. Z resnostjo, ki odseva iz vsega delovanja našega učiteljstva, so se vršila vsa zborovanja našega parlamenta. Letošnjega „Zavezinega“ zborovanja se je udeležilo do 250 „Zavezinih“ članov, ki so prišli deloma kot delegatje in delegatinje, deloma v svojem imenu.

Vkljub temu, da so Brežice neznatno, vrhutega ponemčurjeno mesto, je storil pripravljalni odbor, ki so ga tvorili vrli brežiški rodoljubi, vse, da se je čutilo zbrano učiteljstvo ves čas svojega bivanja na domačih tleh. Na tleh, ki so jih močili skupno hrvaški in slovenski kmetje s svojo krvjo za zmago stare pravde, je tudi združeno avstrijsko jugoslovansko učiteljstvo povzdignilo krepko in neustrašeno svoj glas za krajšane mu pravice in za izboljšanje svojega moralnega in materialnega položaja.

Pripravljalni odbor je sprejemal skupščinarja prav presrečno in s pravo slovansko gostoljubnostjo. Na kolodvoru so čakali „Zaveznike“ vozovi, ki so jih vozili skozi ponosen, z narodnimi trobojnicami okrašen slavolok v brežiški „Narodni dom“, ki je bil poln resnoveselega, iskrenonavdušenega občinstva: učiteljstva in njega pravih prijateljev. V „nemških“ Brežicah smo imeli svoj slovenski tabor! Brez potrebe so čuvali taborišče orožniki. Kjer se zbira učiteljstvo, se zbira k resnemu delu, ne k brezplodnim demonstracijam!

V nastopnem podajamo svojim čitateljem vestno poročilo o XV. glavni skupščini „Zaveze“, ki se je vršila natančno po naznanjenem vzporedju.

Seja upravnega odbora

dne 30. maja ob 9. uri dopoldne v „Narodnem domu“.

Upravne seje so se udeležili vsi upravni odborniki. Predsednik „Zaveze“, gosp. Luka Jelenc, otvori sejo, pozdravi člane ter dá besedo tajniku g. Česniku, ki prečita svoje poročilo, da ga odobri upravni odbor ter da pride odobren pred zborovanje delegacije. Pri tej priliki se je razvila jako živa debata, ki je končno precizovala poročilo tako, kakršno se je dalo delegaciji na znanje.

Zborovanje delegacije

dne 30. maja ob 3. uri popoldne v „Narodnem domu“.

Zborovanje delegacije otvori „Zavezin“ predsednik, učitelj L. Jelenc, s tem-le pozdravom:

Častita delegacija!

Vodstvo in upravni odbor „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“ stopa pred Vas, velecenjeni delegati in delegatinje, da Vam položi račun o svojem delovanju od zadnje delegacijske seje, ki je bila pred devetimi meseci v Trstu.

O izvršenih sklepih in storjenih ukrepih v tej kratki dobi bo poročal gosp. tajnik; meni dovolite samo nekoliko splošnih opazk.

Vaša društva, častiti delegati in delegatinje, ki so Vas poslala tusem, da jih zastopate pri današnjem zborovanju, tvorijo temelj naše „Zaveze“. Ona so vogelni kamen, na katerem sloni naša organizacija. Od svojih članov dobiva „Zaveza“ svojo veljavo in moč; oni ji določujejo neposredno ali po delegaciji njen delokrog, kažejo pot, po kateri naj hodi „Zaveza“, da doseže svoj namen.

O lepi, plemeniti nalogi, ki jo imajo „Zavezina“ društva, sem obširneje govoril pri delegacijski seji l. 1901. na Bledu.

Poudarjal sem, da zbiraj vsako okrajno učiteljsko društvo vse dobro in pošteno misleče učiteljstvo v svoje okrilje, skrbi za napredek šolstva v okraju, goji značaj in močatost med učiteljstvom in slednjič, da bodi vsako okrajno društvo v tesni dotiki z „Zavezo“.

Ne vsa, pač pa velika večina „Zavezinih“ društev izvršuje z največjo marljivostjo in požrtvovalnostjo prve točke označenega programa. Vez med njimi in „Zavezo“ pa bi morala biti močnejša in tesnejša. K tesnejši zvezi naj pripomorejo „Zavezini“ listi. O vsakem novem pojavu in stremljenju med učiteljstvom v okraju naj se razpravlja v „Učit. Tovarišu“. Tako bo „Učit. Tov.“ zrcalo vzajemnega dela naprednega, v „Zavezi“ združenega učiteljstva. Potem ne bomo slišali pritožb, da je list enostranski, da se preveč bavi le s kranjskimi razmerami. Kako pač mora biti drugače, če od nekaterih društev ni vse leto drugih vesti, nego vzporedi in poročila o izvršivših se zborovanjih. Z dopisovanjem v „Zavezine“ liste naj se poverijo v vsakem društvu sposobni člani; in naši listi bodo mnogostranski in zanimivi.

Prosim Vas, cenjeni delegati in delegatinje, da sporočite to prošnjo svojim društvom.

Cenjeno delegacijo presrečno pozdravljam ter otvarjam posvetovanje.

Po predsednikovem pozdravu prebere „Zavezin“ tajnik, nadučitelj Dragotin Česnik, imena prijavljenih delegatov in delegatinj in prične s svojim poročilom:

Častita delegacija!

O delovanju „Zaveze avstr. jugoslovanskih društev“ od zadnje glavne skupščine, ki se je vršila v Trstu, do današnjega dne mi je čast poročati sledeče:

„Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“ šteje danes 33 društev. Ta društva štejejo 1568 pravih, 56 podpornih in 55 častnih, torej skupaj 1679 članov. Vendar to število ne odgovarja povsem resnici. Nekatera društva namreč vsako leto redno utajé znatno število svojih članov, to pa zaradi tega, da jim ni treba plačevati „Zavezi“ polnega prispevka. Faktično število „Zavezinih“ članov je torej dokaj večje. Želeti je, da se ta nelepa navada v prihodnje popolnoma opusti. „Zaveza“ bo v prihodnje morala odločno zahtevati, da ji vpošljejo posamezna društva popoln imenik svojega odbora in ostalih društvenih članov. Ta imenik naj se vsako leto priobči v društvenem glasilu, da bo tako omogočena kontrola tudi od strani posameznih članov.

Pa tudi v obče bi bil tak imenik jako umesten in vreden uvaževanja.

Vsa ta društva so imela skupaj 92 zborovanj, pri katerih je bilo 378 predavanj in razprav, vsekako mnogo duševnega dela, mnogo napora za napredek šolstva in učiteljstva.

Mnoga društva so jako delavna, a nekaj jih je, ki komaj životarijo. Temu so krivi večinoma nesposobni in nedelavni odbori, ki radi sprejmejo „čast“, a za delo jim ni mar. Gospoda! „Kadilnice“ proč, pa z delom na dan!

Da ni bilo delovanje posameznih društev in tudi „Zaveze“ same letos bolj obsežno, temu je vzrok tudi to, da je imelo pretečeno upravno leto le 9 mesecev, od katerih je večina v zimskem času, ko je učiteljstvu zaradi neugodnih vremen, ponavljalne šole in drugih vzrokov jako težko shajati se. Menim, da bi ne bilo neumestno, ako bi i visoka učna uprava upoštevala našo stanovsko organizacijo ter nam omogočevala naša zborovanja, ki itak končno le služijo napredku šol-

stva in izobrazbi učiteljstva. In slednjič: ali ni ravno učitelj ali učiteljica, ki ob prenapornem delu samotari tam kje daleč v kakem gorskem zakotju brez pravega prijatelja, brez primerne družbe, tuintam potreben razvedrila, prijateljskega razgovora in sveta v raznih važnih šolskih in vsakdanjih vprašanjih? Mi nočemo postati le orodje ali mašina; upoštevajo naj mero-dajni krogi, da imamo i mi srce, dušo — in želodec.*)

Glede na delovanje „Zaveze“ same, mi je poročati sledeče:

Vodstvo je imelo v pretečeni upravni dobi 5 sej, upravni odbor 2. Skupaj je torej bilo 7 sej.

Vložni zapisnik šteje do danes 253 števil, to pa brez tajniške in blagajniške korespondence.

Potom e. kr. deželnega predsedstva kranjskega je došla z odlokom z dne 26. avgusta 1902, št. 3534, Najvišja zahvala na izrazu vdanosti in zvestobe, ki ga je „Zaveza“ ob priliki zadnje glavne skupščine brzojavnim potom sporočila Nj. Veličanstvu presvetlemu cesarju.

V raznih listih se je priobčila zahvala vsem, ki so sodelovali ali v obče pripomogli, da se je izvršila zadnja glavna skupščina v Trstu toli dostojno in častno.

„Češko-slovenski spolek“ v Pragi je poslal „Zavezi“ zopet 160 K kot nagrado za najboljša slovenska mladinska spisa. Razpis teh častnih nagrad se je priobčil v raznih listih. Došel je pa samo eden rokopis, ki še ni ocenjen. Naši boljši pisatelji se najbrž sramujejo pisati za mladino, ker se jim zdi — preotročje in premalenkostno! A ne upoštevajo, da je ravno mladinska literatura velike važnosti za narodno vzgojo. Seveda: ljubezni je treba in spoznanja. Mladinski spisi se vedno dobro razpečavajo tudi pri nas Slovencih, pa bi se še boljše, da imamo boljšega gradiva. Ako bomo na tem polju tako slabo napredovali, je pač boljše, da si omislimo dobrih prevodov iz mladinske literature drugih jezikov, nego da smo prisiljeni izdajati sicer izvirne ali drugače malovredne in nezanimajoče domače proizvode.

Česko-slovenskemu spolku, ki na tako plemenit način izraža svoja bratska čutila do našega naroda, smo vposlali toplo zahvalo za lepo podporo v korist naši mladini, zlasti pa smo zahvalili društvenega predsednika in iskrenega prijatelja slovenskega učiteljstva, gospoda Jana Lega.

Prva nagrajena mladinska spisa sta se bila — kakor znano — prepustila v last in založbo knjigotržcu L. Schwentnerju v Ljubljani za znesek 200 K. Vodstvo je namreč sklenilo, da se ustanovi na ta način nekak književni fond; obresti, ki bi jih nosil ta fond, naj bi služile v podporo našim mladinskim pisateljem, oziroma mladinskemu slovstvu. G. Schwentner je letos izplačal ta znesek. Iz tega zneska je „Zaveza“ plačala 100 K nagrade za spis „Strahovi in duhovi“, ki ga je ponudila tiskarnici A. Gabršček v Gorici s pogojem, da izroči „Zavezi“ običajno pisateljsko nagrado, ki bi se naložila v „književni fond“. Obenem smo nameravali s tem podpirati tudi „Knjižnico za mladino“, ki jako hira. Zaradi raznih zaprek pa do danes še ni bilo mogoče spisa izdati.

*) Vsega tega — žal! — ne upoštevajo, ker jih jezi, če se gibljemo, ker nimajo — kakor že rečeno — src za nas! Vzlic temu gremo čvrsto naprej. Navdaja nas pa sladka zavest, da imamo vse, kar imamo, sami po sebi, vse težko prisluženo, ne milostno darovano!

Od založništva „Knj. za mladino“ dohajajo čisto pritožbe, da učiteljstvo to podjetje premalo podpira, kar je vzrok, da nastaja podjetniku le izguba, mesto da bi imela „Zaveza“ — ako bi učiteljstvo storilo v polni meri svojo dolžnost — vsako leto prav lepe dohodke.

Res je, učiteljstvo — izvzemši goriško — kaže vse premalo zanimanja za „Knj. za mlad.“ in tolika brezbriznost gotovo ni častna za nas. Toliko bi se pač dalo doseči, da bi se vsaj vsaka šolska vodstva naročila na „Knj. za mlad.“; saj je to utemeljeno v šolskem zakonu, in učitelju je treba le zahtevati! Če se ne motim, se je prejšnja zaloga te „knjižnice“ do malega skoraj vsa razprodala! „Zaveza“ je to podjetje vsekdar toplo priporočala in podpirala ter storila v njega prospah vse, kar je bilo mogoče. Seveda, če se podjetje zaključuje vsako leto vedno z deficitom, potem ni mogoče, da bi preostalo kaj za „Zavezo“.

Pri „Učit. Tovarišu“ se je izvršila — kakor že znano — glede uredništva izprememba. Prejšnji urednik g. Jak. Dimnik je zaradi premnovega drugega opravila odložil uredništvo. Tem povodom mu je izreklo „Zavezino“ vodstvo najtoplejo zahvalo. Naj se reče to ali ono, vendar nam je priznati, da je bil g. Dimnik urednik „Tovariša“ v težavnih in kritičnih časih, v katerih se je izkazal neustranjenega bojovnika in zagovornika naših teženj in načel.

Ker ni kazalo sklicevati nalašč zaraditega seje upravnega odbora, je podelilo „Zavezino“ vodstvo uredništvo začasno g. Eng. Ganglu, čemur je potem upravni odbor v seji dne 8. aprila t. l. soglasno pritril. Menim, da s tem sklepom soglašata tudi slavna delegacija.

Glede urejanja in pisave „Učit. Tov.“ so se čule pogoste pritožbe. Ta ni zadovoljen s tem, drugi ne z onim. Dostikrat si mnenja posameznikov popolnoma nasprotujeje. A malokateri „kritik“ prime za pero, da bi za „Tov.“ kaj napisal. „Kritikov“ ima „Učit. Tov.“ obilo, čez mero, jih še nekaj rad odstopi drugim listom, če trpe pomanjkanje — a sotrudnikov, delavcev in točnih naročnikov — plačnikov mu manjka! Urednik lahko mnogo stori, to je sigurno; ali vsega ne vzmore! Če ni poročil, dopisov, informacij od raznih strani slovenske zemlje, potem je tudi uredniku težavno času in potrebi primerno list urejati.

Vse to, kar sem v tem oziru omenil glede „Učiteljskega Tovariša“, velja seveda tudi v polni meri glede „Popotnika“ in „Zvončka“.

„Učit. Tovariš“ ima sedaj 857 naročnikov. Uredniku se je določil honorar letnih 400 K, za upravništvo in ekspedicijo pa 360 K.

Dosedanji zaslužni urednik g. ravnatelj Nerat je izjavil, da bo koncem t. l. odložil uredništvo „Popotnika“; torej je bilo treba pravočasno skrbeti, da se dobi za bodoče leto novega urednika. Z ozirom na veliko važnost „Popotnika“, ki je strokovni list, je povabilo predsedništvo več gospodov na razgovor, ki se je vršil pri seji upravnega odbora dne 8. aprila t. l. Po dolgem prigovarjanju in na občno željo se je končno vdal g. ravnatelj Schreiner, da prevzame glavno uredništvo za poizkušnjo. Upajmo, da bo g. ravnatelj ne samo „za poizkušnjo“ urednik „Popotnika“, nego da bo v prospah dobri stvari tudi vztrajal na tem mestu. G. ravnatelj Schreiner je ob tedanji priliki podal tudi nekaka vodila in smer, po kateri naj bi se „Popotnik“ v bodoče ravnal, da bi ustrezal vsem sedanjim zahtevam in potrebam. Obenem se je sklenilo, naprositi znane pedagoge in strokovnjake, da prevzamejo pri „Popotniku“ souredništvo, ozir. sotrudništvo.

„Popotnik“ ima 863 naročnikov. Honorar uredniku znaša 400 K, upravniku 240 K. „Popotnik“ ostane — ako le mogoče — i nadalje na Štajerskem.

„Zvonček“ ima 952 naročnikov. Uredniški honorar znaša 240 K, upravništvo in ekspedicija pa stane 240 K na leto.

Ta naš že zdaj izvrstni mladinski list bi lahko še bolje izvrševal svojo velevažno nalogo, ako bi slovensko učiteljstvo storilo v večji meri svojo dolžnost. Ne smelo bi biti nobene slovenske šole, ki bi ne bila naročena na eden, dva, tri iztise. A tudi med mladino samo bi učiteljstvo lahko pridobilo dvakrat, trikrat toliko mladih naročnikov „Zvončkovih“, nego jih je sedaj. Ako bi imel list trdno gmotno podlago, bi napredoval v vsakem oziru ter izkušal še v večji meri ustrezati velikim željam malih svojih čitateljev.

Naša „Zaveza“ si je postavila tudi nalogo, da skrbi po svoji moči za krepek naraščaj značajnih, narodnih in naprednih učiteljev in učiteljic. V to svrbo daje kandidatom in kandidatinjam višjih razredov vseh slovenskih učiteljskih brezplačno svoje liste „Učit. Tov.“, „Popotnik“ in „Zvonček“. Iz teh listov se seznanjajo bodoči naši sotrudniki z novejšimi zahtevami in pridobitvami na pedagoškem polju, s šolsko političnimi in gospodarskimi dnevnimi vprašanji ter se jim zbuja veselje do sodelovanja na pedagoškem in leposlovnem polju. Naš namen je torej lep in blag.

Ponudili smo brezplačno svoje liste tudi društvu „Učiteljski Dom“ za slovenske učiteljske v Celovcu. Na našo ponudbo pa nam je odgovoril tajnik tega društva, znani vikar Valentin Podgore, da bi on nikakor ne mogel dovoliti, da bi učiteljski čitali časnike, ki bi žalili kako versko naziranje ali prepričanje! „Zavezni“ se ni zdelo potrebno odgovarjati človeku, ki je glavni vzrok, da so prišli koroški Slovenci političsko in menda tudi narodno na beraško palico in ki tudi v tem slučaju ni mogel prikriti znanega svojega „narodnjaštva“.*

V zmislu sklepa zadnje glavne skupščine „Zaveze“ se je vposlala vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda resolucija, v kateri zahtevamo, da se pri nastavljenju kandidatov v društveni odbor določi tudi enega ljudskošolskega učitelja. Tako eminentno šolski družbi bi znabiti ne škodovalo, če bi imela par odbornikov — strokovnjakov. Pa vsaj enega, no!

Enako resolucijo smo vposlali tudi „Slov. Matici“ v Ljubljani. Z ozirom na to, da je veliko število učiteljev članov „Sl. M.“ in da je med učiteljstvom tudi precej pisateljev, je pač umestna občna želja, da ima učiteljstvo v odboru za slovensko slovstvo velevažne „Slov. Maticе“ svojega zastopnika.

Pri zadnji glavni skupščini „Zaveze“ se je tudi sklenilo, naj vloži „Zaveza“ prošnje na deželne zборе, da bi se sklenil zakon, po katerem bi učiteljstvo ljudskih šol dobilo v deželnem šolskem svetu svojega zastopnika, ki bi ga učiteljstvo samo izvolilo v deželni učiteljski konferenciji za dobo 6 let.

Ker pa dotični zakon ni deželni, ampak državni zakon, ni za tak sklep kompetenten deželni, ampak državni zbor. Tako peticijo je „Zaveza“ še pred tem sklepom vposlala državnemu zboru po državnem poslancu dr. I. Tavčarju. In kakor čujemo, se bo v prihodnje naši občni želji ustreglo.

* In taki ljudje skrbe za vzgojo bodočih — učiteljev! Seveda: radi bi imeli učitelje z glavami v vrečah. Naravnost grozno je, koliko grehov imajo nekateri rimsko-katoliški „vzgojevalci“. Toda pride dan plačila!

Dalje je bil pri zadnji glavni skupščini sprejet predlog g. Bogateca, da naj stori „Zaveza“ vse mogoče korake, da se odpravijo v vseh okrajih doneski učiteljstva za okrajne učiteljske knjižnice. Ker so v tej zadevi kompetentne edinole okrajne učiteljske konferencije, bo „Zavezino“ vodstvo, izvršuje ta sklep, prijavilo v kratkem v „Učit. Tovarišu“ poziv na vse okrajne učiteljske konferencije, naj o tem sklenejo primerne resolucije.

Predlogi, ki so bili sprejeti zaradi tržaških slovenskih šol, se niso mogli izvršiti, ker je naučno ministrstvo dotično tržaško peticijo na brzojavno prošnjo „Zaveze“ neugodno rešilo in pride ta zadeva, kakor se čuje, pred upravno sodišče.

Omeniti mi je končno še velikega gibanja goriškega in kranjskega učiteljstva za izboljšanje učiteljskega gmotnega stanja. Na Goriškem se niso izpolnile nade našim bednim sotrpinom. V Ljubljani je prišlo na učiteljski shod čez 500 učiteljev in učiteljic iz vseh krajev kranjske dežele. Prišli so z žrtvami, a prišli so z upanjem, da jim morda vendar v kratkem zasije solnce lepše bodočnosti. A njihove žrtve niso pomagale in njihovi upi so splavali po vodi. Mnogo so nam obljubljali, a storili niso ničesar. Pravih, odkritosrčnih prijateljev imaš, o učiteljstvo, bore malo! Vsi oni, ki nas rabijo in zlorabljujejo, imajo za nas sicer lepe besede na jeziku, a srce jim je do nas mrzlo ko — led!

Na Kranjskem ima navaden delavec po 3 K na dan in 5krat jesti, rokodelc zasluži 4—5 K, a učitelj z maturo ima kot suplent 80 krajearjev, kot provizorični učitelj 1 gld. 10 kr. in definitivni učitelj 1 gld. 38 kr. dne! In ob takih škandaloznih razmerah si upa znani „osrečevalec ljudstva“ norčevati se iz našega bednega stanja, češ, da naj se nam pomaga s prostovoljnimi doneski višjega uradništva! — In če bi bili v najhujši sili, da bi morali res sprejemati milodare od vseh višjih dobroplačanih uradnikov, duhovnikov, škofov, kardinalov in advokatov — od ljudi, ki imajo umazane roke, bi jih odločno odklonili.

A mi nočemo milodarov, nego mi zahtevamo poštenega plačila za svoj trud. Mi nismo berači, ampak smo poštenei delavci. (Glasno in dolgotrajno odobravanje.)

Tajnikovo poročilo je bilo soglasno in brez debate sprejeto.

Računski pregledovalci gg. Rojina in Rus ter gđč. Miklavčič so pregledovali račune ter jih našli v najlepšem redu.

„Zavezin“ blagajnik, nadučitelj Fr. Luznar, je podal delegaciji te-le račune:

„Učiteljski Tovariš“ za upravno leto 1902.: Dohodki: Na plačani naročnini 4830 K 07 h, na plačanih inseratih 158 K 43 h, na obrestih poštne hranilnice 8 K 10 h, hranilni dvigi 300 K. Skupaj 5296 K 60 h. Denarno stanje: Primanjkljaj 715 K 95 h, gotovina iz leta 1901. K 32, hranilne vloge 300 K, poštnohranilna vloga 200 K, „Zavezin“ donesek 300 K. Prebitek 116 K 05 h. Stroški: Primanjkljaj iz l. 1901. 942 K 93 h, za l. 1903. odšteta naročnina 129 K, tiskarna 2307 K 70 h, pošta 669 K 20 h, poštna hranilnica 17 K 85 h, redne nagrade 878 K, potrebščine upravnništva in uredništva 78 K 36 h, Slov. učit. društvu na račun za stankov 65 K 34 h, davek 4 K 17 h, manjši stroški 20 K, donesek „Zavezi“ 300 K, hranilne vloge 600 K. Skupaj 6012 K 55 h. Ako se primerjajo dohodki 5296 K 60 h, primanjkljaj 715 K 95 h.

„Popotnik“ za upravno l. 1902. Dohodki: Naročnina: zaostala 335 K, za leto 1902. 2496 K 40 h, skupaj 2831 K 40 h. Inserati 155 K 20 h, posojilo „Zaveze“ 300 K, obresti poštne hranilnice 5 K 80. Stanje blagajne dne 31. dec. 1902 3292 K 40 h. Denarno stanje: Primanjkljaj 277 K 70 h, poštno-hranilna vloga 100 K. Izguba 177 K 70 h. Izdatki: Primanjkljaj l. 1901. 24 K 40 h, tisk in upravnništvo „Popotnika“ 2727 K 24 h. Nagrada: uredniku 400 K, 10% od inseratov 18 K 14 h, upravniku 240 K, pisateljska 40 K, skupaj 698 K 14 h. Tiskovine 44 K 53 h, čekovni račun 42 K 36 h, upravniški stroški 23 K 75 h, mali troški 9 K 68 h. Izdatki 3570 K 10 h, dohodki 3292 K 40 h. Primanjkljaj 277 K 70 h.

„Zvonček“ o dohodkih in izdatkih v letu 1902.: Dohodki: Preostanek dne 31. decembra 1901. 1089 K 35 h, naročnina v letu 1902. 3103 K 24 h, skupaj 4192 K 59 h. Izdatki: Tisk 1310 K, klišeeje 857 K 19 h, nagrada uredniku 325 K 13 h, nagrada upravnistvu 240 K, nagrade pisateljem 140 K 96 h, znamke 223 K 65 h, knjigovez in ovitki 111 K 09 h, korespondenca 26 K 89 h, poštnina odpošiljatev 9 K 48 h, popir za poštne ovitke 2 K 76 h, blagajnična knjiga 1 K 80 h, kolek 64 h, % knjigarnam 40 K 82 h, „Zavezini“ blagajni izročil, a ne izkazal v lanskem računu, pismonošam, slugam in drugi mali stroški 42 K 18 h, „Zavezini“ blagajni izročil 256 K 94 h. Skupaj 3928 K 90 h. Dohodki K 4192-59, stroški K 3928-90, prebitek K 263-69.

Pri novih vrlitvah so bili izvoljeni v „Zavezino“ vodstvo: predsednik Jelenc, tajnik Česnik, blag. Luznar, v upravni odbor: za Kranjsko: Bernot, Režek in Šega; za Primorsko: Anžlovar, Berginec in Križman; za Štajersko: Brinar Jos., Gradišnik in Strmšek. — Izvolitev je sprejela delegacija z glasnim odobravanjem.

Na predlog g. Luznarja se dovolita dve častni nagradi po 50 K za primerne spise v „Popotniku“.

Pri raznih predlogih in nasvetih, katerih natančno besedilo prinesemo prihodnjič, predlaga ravnatelj Lapajne, naj „Učit. Tovariš“ obrača svojo pozornost na istrske in koroške razmere in naj poudarja narodni princip, naj pazi, da se v naš organizem ne vtihotapi birokratizem. V ta namen morajo pred vsem šolski voditelji uradovati v slovenščini. Izreče se proti dnevnikom in proti preobili pisariji. Odgovarja mu g. Gangl. Pravi, da ni „Učit. Tov.“ zanemarjal koroških in istrskih razmer. Kolikor mu je bilo mogoče, jih je razkrival v svojih predalih. Mnogo lažje bi jih seveda, da ima v Istri in na Koroškem več vestnih dopisnikov. Učiteljstvo naj sploh skrbi, da dobiva naše stanovsko glasilo več zanimivejših poročil iz vseh kronovin. G. Anžlovar predlaga, naj „Učiteljski konvikt“ razširi svoje delovanje tudi na istrsko učiteljstvo; nadalje naj učiteljstvo vpliva na odločilne kroge pri sklicevanju okrajnih in deželnih učiteljskih konferencij, kakor to določuje ministrska naredba iz leta 1872. Predlogu se pridruži tudi duhovnik-učitelj Butkovič. Sprejeta sta oba predloga.

Isti poročevalec govori o znanih famoznih škofovih vprašanjih, ki gredo za tem, da bi imelo učiteljstvo manj ugleda, manjo veljavo pri ljudstvu. „Zaveza“ naj stavi protivprašanja, ki bodo pobijala škofova vprašanja, a končno naj predloži temeljito spomenico državnim in deželnim oblastim. Sprejeto.

G. Jakše predlaga v imenu „Savinjskega učit. društva“, naj „Zaveza“ deluje za rezervni fond za vsakojako veliko akcijo ali če bi prišla kdaj v stiske. Gosp. Bernot predlog priporoča. Sprejeto.

Duhovnik-vodja ljudske šole v Kastvu, g. Butkovič, govori jako toplo za učiteljstvo, pravi, da zasluži učiteljstvo bolj dobro plačo kakor ministri. Učitelj na ljudski šoli je težje biti kot profesor na univerzi. Predlaga, naj bi vsa avstrijska učiteljska društva stopila v zvezo med seboj, da se dožene enaka plača v vseh kronovinah. — G. Gangl pojasnuje, da se je to že zgodilo l. 1898. na Dunaju, ko je zborovalo vse avstrijsko učiteljstvo. Tedanji vodja naučnega ministrstva, sedanjí minister Hartel, je sicer obljubil učiteljski deputaciji, da se bodo v ta namen sanirale deželne finance, a ostalo je — žal — vse samo pri besedah. Tudi visoki gospodje so radodarni z lepimi besedami, ki jih pa pozabijo, ko bi jih treba uresničiti. Vsekakor bo treba začeti iznova akcijo, da se zopet enkrat oglasi vse učiteljstvo.

S tem je bil dnevni red izčrpan, in predsednik zaključí triurno zborovanje, zahvaljujoč delegate in delegatinje za vztrajnost in pozornost.

Koncert

dne 30. maja ob 8. uri zvečer na vrtu „Narodnega doma“.

Na lepo in svetlo okrašenem vrtu je priredil „Zaveznikom“ in „Zaveznicam“ v čast in veselje čitalniški pevski zbor z vojaško godbo iz Zagreba prelepo uspeli koncert. Nabralo se je toliko občinstva, da je bil prostorni vrt natlačeno poln. Ob pevanju in sviranju slovanskih in domoljubnih pesmi je raslo navdušenje poslušalstva bolj in bolj ter se je mestoma prelilo v frenetično ploskanje. Med pevci se je najbolj odlikoval g. dr. Strašek s krasnim svojim baritonom. Predmet posebnih ovacij je bil ta večer vrli in čestitljivi duhovnik-učitelj Butkovič. Izpregovorila se je tudi mnoga navdušena beseda. Govorili so Gangl, Gradišnik, Butkovič i. dr. Neprisiljena, vesela zabava je trajala v pozno noč.

Glavno zborovanje

dne 31. maja ob 9. uri dopoldne v „Narodnem domu“.

Predsednik L. Jelenc je otvoril glavno zborovanje s tem nagovorom:

Slavni zbor!

Prihiteli ste zopet, dragi tovariši in cenjene tovarišice, od vseh strani lepe slovenske zemlje in tužne Istre tu sem v prijazne Brežice k XV. glavni skupščini „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Glavne skupščine naše „Zaveze“ so dnevi resnega dela. Zberemo se, da se v mogočnem zboru moški pogovorimo o svojih težnjah, da glasno zahtevamo svojih pravic, da glasno protestujemo proti krivicam, ki opasneje nego kdaj prej stoje na poti razvitku našega stanu in šolstva.

Ker je običajno, da se pri vsakoletnih „Zavezinih“ skupščinah v svojih nagovorih dotaknem najvažnejših dogodkov na slovenskem in istrsko-hrvaškem ljudskošolskem polju, hočem tej nameri ostati zvest tudi letos.

Črni oblaki se vzdigujejo nad našo obširno stavbo, ki jo pretijo zagriniti v neprodorno temo, ki pretijo upihniiti luč omike in svobode po vsi slovenski domovini. In mi, ki se nazivljemo pionirje narodne prosvete, ki smo bojevniki na kulturnem slovenskem polju, mi naj bi odložili iz rok bojno kopje in naredili slobodno pot ljudem, ki razglašajo za vsak narod smrtonosne nazore, da je „šola prokletstvo za ljudstvo.“

Ugovarjalo se mi bo, da gledam prečrno, da ni opravičena moja bojazen.

Poglejmo, in potem — sodite!

Skupna kranjska duhovščina s škofom Bonaventuro na čelu je nastopila kot reformatrica avstrijskega ljudskega

šolstva. Danes ima ljubljanski škof v rokah nazore, nasvete, želje in zahteve podrejene duhovščine, po katerih se naj izvrši revizija sedaj veljavnega šolskega zakona. Kdor pozna kranjsko duhovščino le od daleč, ve, kakšne so te želje in zahteve. Smelo trdim, če bi se uresničile danes, ni jutri več učiteljskega stanu, ne svobodne šole. Hvalimo Boga, da je kranjska duhovščina le prešibak faktor, ki bi dovedel naš stan na rob propada in prizadejal smrtni udarec ljudski izobrazbi in omiki. Čeravno smo prepričani, da kranjska duhovščina ne bo reformirala avstrijskega šolstva, ne smemo prezirati tudi malopomembnega nasprotnika, temveč stati na straži in čuti po Herderjevem izreku, ki pravi nekje:

„Wer einen kleinen Feind der Schwäche wegen verachtet,
Lässt den Funken glüh'n, weil er kein Feuer noch ist.“

Klerikalizem je povsod enak nasprotnik svobodne šole in našega stanu, bodisi v Primorju ali v zeleni Štajerski. Kakor so nam nasprotniki tod, tako ondi. Rajši razbijejo vsako legislativno oblast, nego bi pomogli nam učiteljem, kakor se je z drznim čelom upal izjaviti „pontifex maximus“ kranjskega klerikalizma. In vendar se še dobe v Sloveniji učitelji in učiteljice, ki capljajo za stranko, katere vodja je človek, ki se drzne take besede zabrusiti v zobe stanu, s katerim mora računati vsaka resna stranka. Jaz ne vem reči drugega, nego da so padli taki tovariši in tovarišice na — glavo.

Kakšno pa bodi naše stališče napram toli žalostnim pojavom?

V prvi vrsti bodimo solidarni v vseh vprašanjih glede šolstva in sebe. Stopimo kot en mož na pozorišče, kjer zahteva to potreba. Sami v se stavimo največje zaupanje in stojmo na straži, da ne gazi nihče ljudskega šolstva in ne prezira nihče našega stanu. Zato kličem v zmislu starega Rimljana: Caveant magistri, ne schola quid detrimenti capiat!

V tem duhu pozdravljam najiskrenejše vse, ki ste prišli na današnje zborovanje.

Preden preidemo na dnevni red, je naša državljanska dolžnost, da se s čutili globoke hvalečnosti spominjamo ustanovitelja našega ljudskega šolstva, ustvaritelja našega stanu, da se spomnimo viteškega cesarja Franca Jožefa I., kateremu z iskreno srčno željo: Bog ga ohrani, Bog ga obvari naši ljubi domovini še mnogo let — zakličimo: Slava, slava, slava!

Zborovalci se navdušeno odzovejo predsednikovemu pozivu.

Nadučitelj Ign. Križman predlaga, da se ta izraz vdanosti sporoči brzojavnim potom kabinetni pisarnici. Sprejeto enoglasno in z živahnim odobravanjem.

V imenu pripravljalnega odbora pozdravi zbor presrčno nadučitelj g. Knapič.

G. Urbančič poroča temeljito o gmotnih in pravnih razmerah goriškega učiteljstva, o spletkah deželnih očetov proti zvišanju plač učiteljstvu, o krivicah pri petletnicah itd. To poročilo priobčimo prihednjič doslovno.

G. Gradišnik predlaga, naj se izreče deželnemu odboru goriškemu ogorčenje. Sprejeto.

G. Gangl poroča o pravnem zastopniku učiteljstva. Rekel je med drugim: „Mi bi pravzaprav potrebovali odvetnike, ki bi prijeli za ušesa one, ki kvarijo deželne šolske zakone. Kriva vera živi med visoko gospodo, kriva vera namreč, da se smejo paragrafi zasukavati samo tako, da čuti njih moč tlačeno učiteljstvo. Temu se mora enkrat za vselej napraviti konec. Učiteljstvo mora dobiti svojega pravnega zastopnika, da bo učil gotove ljudi pojmovati bistvo zakonov in da bo ščitil nas pred njihovimi šikanami in pred

njihovim hipnim razpoloženjem. Velika krivica je, da nas pritiskajo vedno k tlom. Če se človek osmeli izgovoriti glasno besedo in če brani svoje pravice, že pridejo z novimi paragrafi, mesto da bi nam stali ob strani, nas branili in čuvali naš ugled. Popolnoma brezpravni smo. Zato pa je živa potreba, da si dobimo svojega advokata, h kateremu se bomo lahko zatekli ob vsaki priliki. Potem bodo tudi drugi previdnejši v discipliniranju in v samovoljnem izkoriščanju zakonov. Mnogi slučajji nam kažejo, da je postala pri nas nezakonnost — zakon!

Predlaga: I. „Zaveza“ si naj najme zastopnika za vsako kronovino posebej. II. Upravni odbor naj stopi v zvezo z vsemi deželjnimi učiteljskimi društvi, da se ta akcija realizira. Razvil se je živahen razgovor.

G. Lapajne pripomni, da se gode učiteljstvu vsako vrstne krivice, proti katerim je pritožba mogoča. G. Križman pove, da so se na Goriškem morale na odločen rekurz poravnati učiteljstvu vse krivice glede petletnic, a to v ogromnem znesku 57.000 K, dasi je nadzornik odsvetoval pritožbo. G. Butković pripoveduje krivice, ki so se njemu godile pri petletnicah po okrajnem glavarstvu, ki mu je celo zagrozilo s premeščanjem, ako se pritoži. Govorili so še za fond, oziroma pravno zastopstvo gg. Šetina, Porekar, Likar. G. Gradišnik je nasvetoval dunajsko društvo „Lehrerschutzverein“, ki ima izborne in cene zagovornike. Oba Ganglova predloga se sprejmeta, katerih hitro uresničenje bo za naše učiteljstvo neizmerne koristi.

Nato je poročal zanimivo o slovenskem meščanskem šolstvu ravnatelj g. Lapajne, ki je poudarjal, da je posebno deželni šolski zakon za Kranjsko jako ugoden ustanavljanju meščanskih šol. Vsak večji kraj bi moral imeti meščansko šolo. Stavil je v tem oziru dve resoluciji o ustanavljanju deških in dekliških meščanskih šol na Kranjskem, Štajerskem in Goriškem, ki sta bili sprejeti soglasno.

Predsednik se končno toplo zahvaljuje vsem udeležnikom ter zaključi zborovanje. — Na predlog ravnatelja Lapajneteta se izreče predsedniku iskrena zahvala.

Banket

dne 31. maja ob 1. uri popoldne v „Narodnem domu“.

Banketa se je udeležilo do 200 oseb. Med banketom je neumorno svirala vojaška godba. Razvila se je splošna živahnost. Predsednik g. Jelenc je napil cesarju. Vojaška godba je zaigrala cesarsko himno, ki so jo prisotni stoji poslušali in peli. G. dr. Šetinc, predsednik čitalnice, je nazdravil učiteljstvu in „Zavezi“, g. Urbančič brežiškim rodoljubom, g. Režek pripravljalnemu odboru, g. Gradišnik predsedniku Jelencu, g. Butković slovensko-hrvaški slogi, g. Likar Butkoviću kot zastopnik hrvaškega učiteljstva.

Brzjavni pozdravi.

Nadučitelj g. A. Porekar je prečital pri banketu te-le brzjavne pozdrave:

Bovec: Delegat vsled nenadne bolezni zadržan. Pridružuje se resolucijam in sklepom

„Tolminsko učiteljsko društvo“,
Bratina, predsednik.

Gradec: Prvobornik za izobrazbo in napredek našega milega naroda krepki: „Na zdar!“ „Triglav“.

Št. Jernej: Službeno zadržan, pošilja kolegijalen pozdrav Trošt, nadučitelj.

Kostanjevica: V duhu se pridružujemo Vašemu zborovanju za procvit šolstva! Živeli zborovalci in zborovalke!

Več učiteljev.

Križ-Cesta: Pogumno naprej za boljšo bodočnost!

„Ajdovska podružnica“.

Križ-Cesta: Pogumno naprej za našo in naroda boljšo bodočnost!

Bratina, Cicero, Kavš.

Ljubljana: Zavednim naprednim učiteljem pošilja svoje iskrene pozdrave

župan Ivan Hribar.

Ljubljana: Prijateljski pozdrav zborovalcem! Le vztrajno naprej za naše pravice in izboljšanje ljudskega šolstva. Živela „Zaveza“ in naš vrli predsednik!

Dimnik.

Ljubljana: Živela slovenska-hrvaška zaveza!

Dr. Ilešič.

Logatec: Zborovalcem krepki: Naprej! Sožalje bratski Hrvaški.

Bivši tovariš Praprotnik.

Opčina:

Do milejših boljih dni prava in edina steza

rasti, cveti mila nam „Zaveza“!

Agul Ref Ti to želi

in še ti-le združeni:

Ante Valentič, Evelina Valentič, Piscane,
Pizion, Sanzin.

Ormož: Pogumno naprej v boljšo bodočnost!

Slanc, Rajšp, Rosina.

Ormož: Da bi se „Zaveza“ vedno bolj krepila in razvijala želi:

„Ormoško učiteljsko društvo“.

Pristava: Primoran čuvati dom, sem v duhu z Vami! Na zdar!

Strmšek.

Selce: Bojurno se in delajmo za pravico našega stanu, za svobodo in napredek slovenskega naroda! Germek.

Sušak: Duhom prisustvujući shodu sa obale Jadranskoga morja prosvjetitelje bratskoga slovenskoga naroda najsrdačnije pozdravljamo, želeći iz dna duše, da bude rad shoda koristan Slovincem i njihovom narodu! Živelo slovensko učiteljstvo! Živela zaveza učiteljstva!

Društvo „Hrvatsko Primorje“ v Sušaku.

Predsjednik: Tadić. Tajnik: Tkalac.

Železniki: Zadržan v duhu z vami! Slava „Zavezi“.

Pozdrav vsem prijateljem in znancem!

Stupica.

Žižkov: Vašemu letošnjemu zborovanju želi vsega najboljega uspeha

Jan Lego.

Izlet v Zagreb

dne 31. maja ob 6-14 uri zvečer.

O tem izletu prinaša „Slovenski Narod“ to-le poročilo:

Dasí se je z raznih strani odsvetovalo slovenskemu učiteljstvu, naj v teh nesigurnih časih ne poleti v Zagreb, je kljubovalo lepo število učiteljev in učiteljic vsaki preteči nevarnosti. In ni jim bilo žal. Saj smo se na lastne oči prepričali, da časopisje ne pretirava svojih poročil o hrvaških razmerah, temveč je položaj še opasnejši, kakor se nam opisuje v — nekonfiskovanih poročilih. Že na prvi postaji preko Sotle, v Savskem Marofu, se nam je nudil prizor, ki nam je izvil solze ganjta in veselja. Župnik je dovedel na stotine seljakov in seljakinj z otroki. Niso smeli govoriti, orožniki so stali v ozadju; tudi madjaronski izprevodniki so hiteli, da jo vlak brž odkuri. Toda ljudstvo je stegalo roke v pozdrav, ženice so se solzile, možje so stiskali pesti ter burno nazdravljali. Vsakdor, tudi otročiči, so nam prinesli skromne darove: poljsko cvetje. A za nas je bilo to večje vrednosti kot najrazkošnejše cvetje. Porošene so bile te cvetke s sol-

zami bratske ljubezni in — gorja. In razumeli smo se, dasi nismo govorili. Govorila so srca. Podobno je bilo na vseh postajah.

Dospeli smo v Zagreb. Dasi naš obisk ni bil oficialno napovedan, slovensko učiteljstvo je hotelo posetiti bratsko prestolnico brez kakih drugih namenov, kakor da si ogleda nekatere strokovne uredbe hrvaške šole ter se pobrati z ondotnimi kolegi in kolegijami, pripravljen nam je bil sprejem, kakršnega slovensko učiteljstvo pač še ni in ne bo doživelo. Na eni strani je prekipevalo bratsko čuvstvo, na drugi strani pa se je zrcalila vsa kruta hedervarščina v bajonetih in revolverjih. Ker je policija razgnala zbrano ljudstvo pred kolodvorom, bil je prostor primeroma prazen. A vkljub temu si je osmelil policijski načelnik nas siliti, da moramo doplačati voznino ter se peljati do državnega kolodvora. Seveda smo temu odločno ugovarjali. In tedaj je storil ta mož še večjo brezobraznost ter nas ironično vprašal, ali reflektiramo, da nas pozdravi — fakinaža. Neki v Zagrebu živenci Slovenec, ki se je drznil pripomniti, da to ni fakinaža, temveč da so učitelji in učiteljice, vseučiliščniki in učiteljski kandidatje, je bil takoj proskribiran. Nato nas je izpuščala policija v presledkih po dva in dva. Le nekaterikom se nam je posrečilo, oditi naprej. Pred Prilazom je bilo vse natlačeno, množica je od hiše do hiše naraščala ter se je le še valila v nepreglednih vrstah, nad 10 tisoč jih je bilo. Korakali so z nami v sredini odkritih glav, dame so nas obsipale s cvetjem, mogočno so donele naše himne, a ni se čula niti besedica, ki bi dala povod policiji. Bila je le pretresljivo svečana manifestacija slovensko-hrvaške sloge. Pred vseučiliščem so se nepregledne množice ustavile, na hip se je vrt napolnil, na verandi nas je začel pozdravljati vseučiliščnik. Toda isti hip je pridrvila policija na konjih. Policaji so vpili, vihteli gole sablje. Nastala je grozna panika. Začeli so pokati revolverji, tik nas na verandi se je zrušila neka učiteljica. Hvala Bogu, da jo je podrl le strah nenadnih strellov. Množice se je polastilo strašno razburjenje. Kamenje je žvižgalo kakor toča, žrebci pod policaji so skakali preko vrtno ograje. Pridrvila je kompanija 27. polka z nasajenimi bajoneti. Potiskali so nas naprej po ulici. Več ranjencev so odvedli tovariši ter jih obvezali. Razkropili smo se. Nekateri so nas spremljali v triumfu v hotel, kjer se je takoj začel pravcati tabor na dvorišču. A takoj so se potaknili po hiši trije dedektivi. Ob 1. ponoči nas začne buditi policijski ravnatelj, zahteva predsednika ter nam nasvetuje, naj se takoj odpeljemo. Razburjenje še večje. Vsa noč je bila izgubljena. Čvetorica nas je vstala ter smo se šli izprehajati v „Tuškanec“. Ves čas nam je sledil detektiv, kakor bi bili anarhisti. Bilo nam je mučno. Odpeljali smo se iz te, vsled policijskega terorizma nevarne dežele, a v prepričanju, da vlada, ki razvija tako strahoto, mora izginiti, da narod, ki tako trpi in se tako nevstrašeno bori za svobodo, mora zmagati. Še na kolodvoru, ko smo se poslavljali od nevstrašenih hrvaških rodoljubkinj, je stal za nami banov strah v podobi detektiva. Seveda smo zato govorili le bolj z očmi in s srcem. Hvala in slava rodoljubni zagrebški inteligenci, posebno narodnemu učiteljstvu!

Slovensko učiteljstvo si ni moglo želeti presrečnejšega sprejema, kot so mu ga priredili v Brežicah in Zagrebu. Tudi brežiškimi Nemeem se mora priznati taktnost, da niso sledili hujškarijam graških listov, temveč se vedli popolnoma mirno. Razlika med Brežicami in Zagrebom je ta, da so nam vihrale v Brežicah slovenske trobojnice na drogih ter se je streljalo s topiči, dočim so nas pozdravljale v Zagrebu hrvaške tro-

bojnice s prsi mladih junakov in dražestnih junakinj, a streljanje so prevzeli banovi policaji — z revolverji.

* * *

Drugim, ki so ostali v Zagrebu, je bila sreča toliko mila, da so se sestali in seznanili z nekaterimi hrvaškimi učitelji. Srečali so se z njimi rano zjutraj v stolni cerkvi, v ponosni katedrali. Na stotine ljudstva se je trlo tamkaj. Bilo je birmovanje. Vse duše so bile pobožne in resne. Prosile so rešitve, osvobojenja iz verig neusmiljenega trinoštva Razšli smo se po mestu. V naglici smo si ogledali imponujoča dela hrvaških tovarišev. Za nekaj hipov so nas objeli gosposki prostori prelepega „Učiteljskega doma“, kjer nas je zlasti presrečno sprejel dražestni venec hrvaških učiteljic. Zapisali smo svoja imena v spominsko knjigo, zapisali smo jih s krvjo, z ljubeznijo. Naj ostanejo večne priče naših vročih simpatij, našega globokega sočutja! Objeli so nas tudi tihi prostori „Učiteljskega konvikta“. Prijazno je vela okolo nas ljubezen in požrtvovalnost, ki ga je zgradila. Razplamenel je v nas ogenj vztrajnega dela, velikega, pogumnega ustvarjanja.

Popoldan smo presedeli v prijetni družbi zlatih duš. V poznem mraku smo naglo odšli na kolodvor in se presrečno poslovili.

S seboj smo odnesli žalostnovesele spomine. Sanjali smo vso pot. In iz zadnjega sna se je zbujala naša bela Ljubljana, ko smo stopili na domača tla. Kos velikega, završenega dela je zopet za nami. In to je naš ponos!

Kritikujoči glasovi.

„Steierische Schul- und Lehrer-Zeitung“ govori v svoji 10. številki z dne 22. pret. mes. o znani okrožnici ljubljanskega škofa, ki smo jo priobčili v svojem listu dne 20. aprila, tako-le:

Dieses Rundschreiben, welches höchst wahrscheinlich auf Beschluß der Wiener Bischofskonferenz und auch in allen anderen Diözesen erlassen wurde, beweist unzweideutig, daß die Kirche ihre teilweise verlorene Position in Bezug zur Schule wieder im vollen Umfange sich zurückerobert will und daß sie Aussicht zu haben glaubt, ihr Ziel auch erreichen zu können. Die streitlustige Kirche sammelt beizeiten ihre Angriffswaffen, bereitet sich still und geheim zum Anstürmen vor und, wie die Dinge liegen, sind ihre Hoffnungen auf Siege keine Seifenblasen. Sie braucht weder den Widerstand des österreichischen Unterrichtsministers zu fürchten, er kommt ihr ja mit dem Präsentierteller schon an der Türe entgegen, noch den der nationalen Abgeordneten. Diese, im Dienste des Großkapitalismus stehend, müssen die reaktionären Bestrebungen unterstützen, denn sie haben ein geistig mündig werdendes Volk ebenso zu fürchten wie die Kirche.

Zu dem früher oder später ausbrechenden Sturme gegen die Volksschule werden die Volksbildungsfeinde geradezu ermuntert von jenen, welche die Schule schützen sollten, die Klosterschulen, die wie Pilze aus der Erde schießen, drillen fleißig für den Kampf gegen Wissen und Bildung und wer dagegen zu sprechen wagt, das Volk aufklären und für eine wahrhaft freie Schule gewinnen will, wird als Störer der heiligen Ordnung bestraft. Jene aber, welche die natürliche Ordnung, nämlich die naturgemäße Entwicklung aller